

En automòbil

Desde Barcelona (310 km)
Desde Girona (360 km)
Desde Madrid (582 km)
Desde San Sebastián (308 km)
Desde Valencia (480 km)
Desde Bordeaux (403 km)
Desde Toulouse (165 km)

Ferrocarril

Lleida-Pirineus (AVE) (161 km)
Montréjeau (60 km)

www.renfe.es
www.sncf.com

Bus

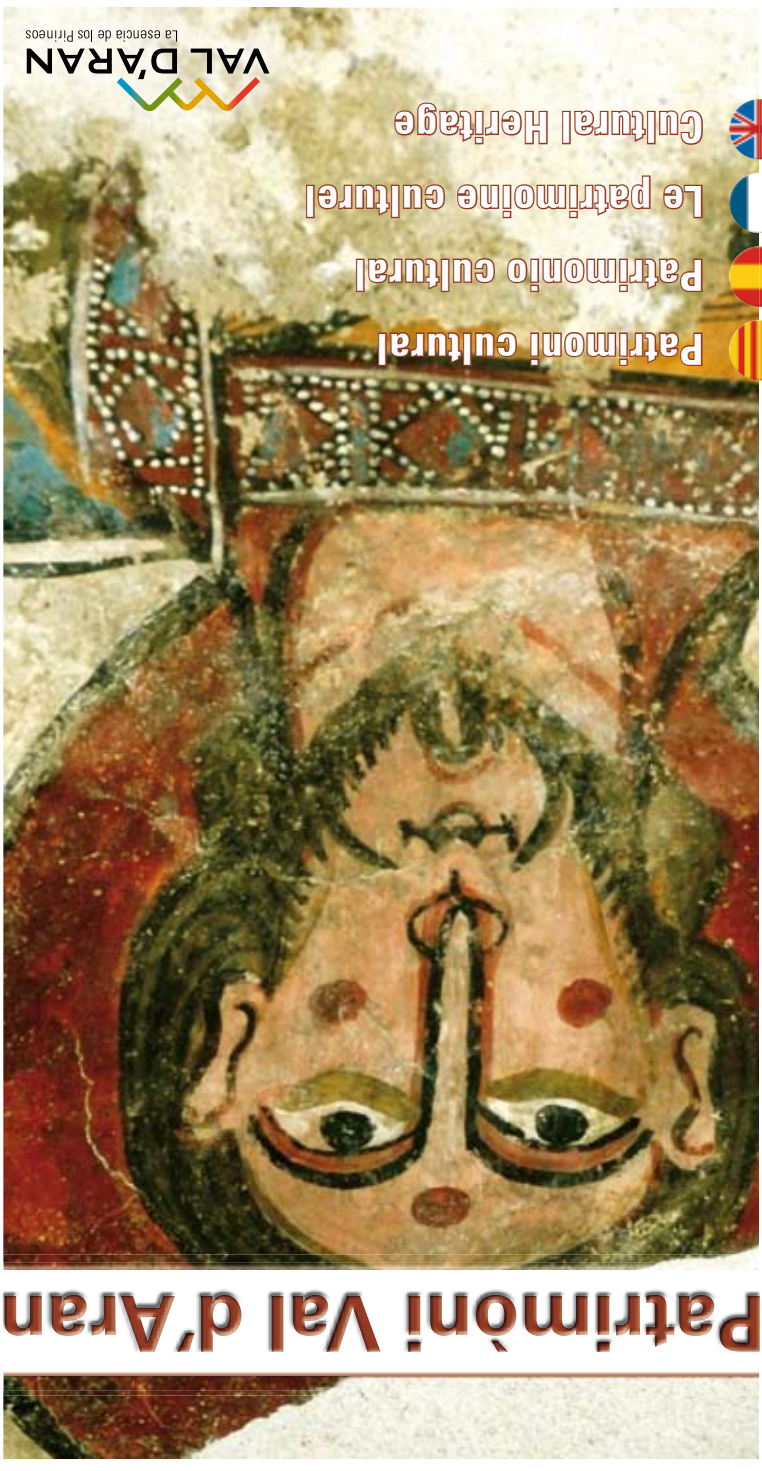
Linea Lleida - Val d'Aran
Linea Barcelona - Val d'Aran

www.alsa.es

Aviòn

Aeropuertos más próximos:
Pirineos - LLeida - Alguaire España (145 km)
Barcelona - España (310 km)
San Sebastián - España (308 km)
Bilbao - España (404 km)
Zaragoza - España (260 km)
Tarbes - Francia (115 km)
Toulouse - Francia (165 km)
Pau - Francia (157 km)

www.aena.es
www.aeroport.fr
www.toulouse.aeroport.fr
www.pau.aeroport.fr

Indústries del passat | Industrias del pasado | Industries du passé | Past Industries

A fi d'obtenir fusta, farina, formatges, teixits o pedra, llosa i calç per les construccions, des de segles, han anat desenvolupant-se indústries i procediments artesanals. Així sorgiren molins fariners, serradores, forns de calç i fàbriques de llana. Moltes d'aquestes indústries, fins meitats de s. XX, han aprofitat el cabal dels rius com a única energia motriu. La Mòla de **Salardú** i la **Fàbrica dera Lan** de Vielha permeten conèixer d'aprop aquest aprofitament.

A la fi del s. XIX, de la mà de la revolució industrial, es van establir a la Val d'Aran nombroses empreses mineres desitjoses d'explotar els jaciments de zinc i ferro, emprant la construcció de costoses infraestructures, moltes d'elles encara visibles, per a extreure, transportar i purificar el mineral. Una visita a l'antiga **Mina Victoria** ens farà revivir aquesta activitat ja desapareguda.

A fin de obtener madera, harina, quesos, tejidos, piedra, pizarra y cal para las construcciones, desde siglos, han ido desarrollándose industrias y procedimientos artesanales. Así surgieron molinos harineros, aserradoras, hornos de cal y fábricas de lana. Muchas de estas industrias, hasta mediados del s. XX, han aprovechado el caudal de los ríos como única energía motriz. La Mòla de **Salardú** y la **Fabrica dera Lan** de Vielha permiten conocer de cerca estos aprovechamientos.

A finales del s. XIX de la mano de la revolución industrial, numerosas empresas mineras, deseosas de explotar los yacimientos de zinc y hierro, se establecieron en la Val d'Aran, emprendiendo la construcción de costosas infraestructuras, aún visibles, para extraer, transportar y purificar el mineral. Una visita a la antigua **Mina Victoria** nos hará revivir esta actividad ya desaparecida.

Afin d'obtenir bois, farine, fromages, tissus, pierre, ardoise et chaux pour les constructions, depuis des siècles des industries et des procédés artisanaux ont été développés. Ainsi apparurent des moulins à farine, des scieries, des fours à chaux et des usines à laine. Beaucoup de ces industries, traditionnellement et jusqu'à la moitié du XXe siècle, ont profité du torrent des rivières comme unique énergie motrice. La Mòla de **Salardú** et la **Fabrica dera Lan** de Vielha permettent de connaître de près tout ce profit.

À la fin du XIXe siècle pendant la révolution industrielle, nombreuses entreprises minières, souhaitant exploiter les gisements de zinc et de fer, se sont établies au Val d'Aran, entreprenant la construction des infrastructures coûteuses, encore visibles, afin d'extraire, transporter et purifier le minerai. Une visite dans l'ancienne **Mine Victoria** nous fera revivre cette activité déjà disparue.

Related to the activities and resources of the traditional economy and with the objective of obtaining specific products (wood, flour, cheese, rock, slate and lime for construction, fabric...) industries stemming from handicrafts had been developing for centuries.

From these handicrafts the flour mills, saw mills, lime kilns, fulling mills and wool factories came into being. Many of these industries traditionally and until the middle of the 20th century have taken advantage of the flow of the rivers as a means of energy. The Mòla de **Salardú** and the **Fabrica dera Lan** de Vielha allow one to learn first hand about these procedures.

Near the end of the 19th century, at the hand of the industrial revolution, a number of mining companies hoping to exploit the zinc and iron deposits in the mountains established a presence in the Val d'Aran. They built costly infrastructures, still visible, to remove, transport and purify the minerals. A visit to the old **Victoria Mines** will be like re-living this lost activity.

La vida tradicional | La vie traditionnelle | Traditional Life

Durant segles la casa ha representat la unitat base de la vida social, econòmica i política d'Aran. Com a membre d'una casa, l'aranès podia accedir als béns comuns, participar en la vida comunitària i així garantir la seva subsistència. Cases dels s. XVI i XVII, amb finestres i portes d'estil renaixentista, es conserven en molts pobles aranesos. Bon exemple d'això són **Çò de Brastet** a Unha, **Casa Paulet** a Arties o **Çò de Rodès** a Vielha. L'ecomuseu **Çò de Joanchiquet** de Vilamòs, el **Musèu deth Corrau** de Bagergue i també el **Musèu dera Val d'Aran** de Vielha, presenten aspectes diversos de l'estil de vida tradicional. El **Musèu dera Nheu**, a Unha permet descobrir l'enorme pes que la neu té i ha tingut per la Vall d'Aran.

Durante siglos la casa ha representado la unidad base de la vida social, económica y política de Aran. Sólo como miembro de una casa, el aranés podía acceder a los bienes comunales, participar en la vida comunitaria y así garantizar su subsistencia. Casas de los s. XVI y XVII, con ventanas y puertas de estilo renacentistas, se conservan en muchos pueblos araneses. Buen ejemplo de ello son **Çò de Brastet** en Unha, **Casa Paulet**, en Arties o **Çò de Rodès** en Vielha. El ecomuseo **Çò de Joanchiquet** de Vilamòs, el **Musèu deth Corrau** de Bagergue y también el **Musèu dera Val d'Aran**, en Vielha, presentan aspectos diversos del estilo de vida tradicional. El **Musèu dera Nheu**, en Unha permite descubrir el enorme peso que la nieve tiene y ha tenido para el Valle de Aran.

Pendant des siècles la maison a représenté l'unité de base de la vie sociale, économique et politique au Val d'Aran. Uniquement comme membre d'une famille, l'aranais pouvait accéder aux biens communs, participer à la vie en communauté et ainsi garantir sa subsistance.

On retrouve dans beaucoup de villages du Val d'Aran des maisons du XVIe et XVIIe siècles, avec des fenêtres et des portes du style de la Renaissance. Comme par exemple celles de **Çò de Brastet** à Unha, **Casa Paulet**, à Arties ou **Çò de Rodès** à Vielha. L'ecomusée de **Çò de Joanchiquet** de Vilamòs, le **Musée deth Corrau** de Bagergue et aussi le **Musée du Val d'Aran**, à Vielha, présentent des aspects divers du style de vie traditionnel. Le **Musée de la Neige**, à Unha permet de découvrir la grande influence de la neige au Val d'Aran.

For centuries the home represented the base of social, economic and political life in Aran. Only as a member of a house could an Aranes person access the communal goods and services, participate in the communitarian life and as a result guarantee their subsistence.

Houses from the 16th and 17th centuries with Renaissance style doors and windows are well conserved in many of the Aranes villages. A good example of these are the **Çò de Brastet** in Unha, **Casa Paulet** in Arties and the **Çò de Rodès** in Vielha.

The ecomuseum **Çò de Joanchiquet** in Vilamòs, the **Museum deth Corrau** (corral) de Bagergue and the **Museum of the Val d'Aran** in Vielha present diverse aspects of the tradition lifestyle of Aran. The **Museum dera Nheu** (snow) in Unha allows the visitor to discover the huge importance snow has now and in the past in the Val d'Aran.

Patrimoni intangible | Patrimonio intangible | Patrimoine irrevocable | Intangible Patrimony

A més del llegat material l'Aran posseeix un ric patrimoni immaterial format per la llengua, les festes, les tradicions i les llegendes. L'aranès, la llengua pròpia, varietat de l'occità, es actualment oficial a la Vall d'Aran i a tota Catalunya.

La **nit de St. Joan** (23 de juny) els pobles de Les i Arties festegen l'arribada del solstici d'estiu amb la crema d'un gran tronc d'abet. Les festes de l'**Haro** o del **Taro**, com són respectivament conegudes, tenen un molt antic significat purificador. Gran renom tenen també la **fiesta de la Santa Creu** que cada 3 de maig reuneix a Salardú les creus i fidels dels pobles de la part alta de la vall; la **Setmana Santa** de Bossòst i la romeria al santuari de **Montgarri** (2 de juliol) que aplega en aquest bonic paratge natural, al costat del riu Noguera Pallaresa, a aranesos i a gentes de les veïnes valls franceses.

Además del legado material Aran posee un rico patrimonio inmaterial formado por su lengua, fiestas, tradiciones y leyendas. El aranés, la lengua propia, variedad del occitano, es actualmente oficial en el Valle de Aran y en toda Cataluña.

La **noche de San Juan** (23 de Junio) los pueblos de Les y Arties festejan la llegada del solsticio de verano con la quema de un gran tronco de abeto. Las fiestas del **Haro** o del **Taro**, como respectivamente se conocen, tiene un muy antiguo significado purificador. Gran renombre tienen también la **fiesta de la Santa Creu** en Salardú donde cada 3 de mayo reúne cruces y fieles de los pueblos de la parte alta del valle; la **Semana Santa** de Bossòst y la romeria al santuario de **Montgarri** (2 de julio) que congrega en este precioso paraje junto al río Noguera Pallaresa a aranesos y a gentes de los vecinos valles franceses.

De plus de l'héritage de la culture matérielle Aran possède un riche patrimoine immatériel formé par sa langue, fêtes, traditions et légendes. L'aranais, la langue propre, variante de l'occitan, est actuellement officielle au Val d'Aran et dans toute la Catalogne.

La **nit de la Saint Jean** (23 Juin) les villages de Les et Arties célèbrent l'arrivée du solstice d'été avec le brûlement d'un grand tronc de sapin. La fête de l'**Haro** ou du **Taro**, comme elles sont connues, ont une signification très ancienne de purification. Très renommée est aussi la **fête de Santa Creu** à Salardú où le 3 mai se réunissent toutes les croix et fidèles des villages de la partie haute de la vallée; la **Semaine Sainte** de Bossòst et le pèlerinage au sanctuaire de **Montgarri** (2 juillet) qui rassemble dans ce merveilleux endroit à côté de la rivière Noguera Pallaresa les aranesais et les personnes des vallées françaises voisines.

In addition to the cultural and material legacies, Aran possesses a rich non-material patrimony made up of its language, festivals, traditions and legends. Aranes, the singular language of Aran (variety of Occitan) is the official language in the Val d'Aran and throughout Catalonia.

The **night of San Juan** (23 June) the villages of Les and Arties celebrate the arrival of the summer solstice with the burning of a large fir tree trunk in their town squares. The festival of the "**Haro**" or the "**Taro**", as they are known, is a very old traditional with a purification component.

Another well known festival in Aran is the "**Santa Creu**" in Salardú where every May 3rd the crucifixes and the faithful from the higher part of the valley come together. The **Easter Week** (Semana Santa) of Bossòst is quite renowned and the pilgrimage to the **Montgarri Sanctuary** (July 2) where Aranes and the neighbouring French come together at this beautiful sanctuary next to the Noguera Pallaresa river is a great way to celebrate the summer.

Informació pràctica | Información práctica | Informations pratiques | Practical information

Musèu dera Val d'Aran
C. Major, 26. Vielha | Tel. (+34) 973 641 815 | museu@aran.org

	DI	Dm	Dx	Dj	Dv	Ds	Dg
🔒							
🕒	10 - 13h / 17 - 20h						11 - 14h

📄 Consultar ampliació horària | 📄 Consultar ampliación horaria
🕒 Consultar les hores d'obertura prolongées | 🕒 Consult timetable

Ruta Romànica | Ruta Románica | Route romane | Romanesque Route

Esglésies Iglesias Églises Churches	
Vielha, Salardú y Bossòst	10:00 - 20:00h
Vilac, Bossòst y Casau	10:00 - 11:45h
Montcorbau, Betren y Tredòs	12:15 - 13:45h
Arties, Salardú y Unha	17:00 - 20:00h

📄 Informació i reserva prèvia | 📄 Información y reserva previa | 📄 Renseignements et réservations | 📄 Information and reservation (+34) 973 641 815

Musèu dera Nheu. C. Sta. Eulàlia 17-19. Unha | Tel. (+34) 973 644 030
Musèu Eth Corrau. Bagergue | Tel. (+34) 973 640 193

Oficines d'Informació Turística | Oficinas de Información Turística
Bureaux d'information touristique | Tourist information office

Vielha	(+34) 973 640 110	o.torisme@aran.org
Salardú	(+34) 973 645 197	o.s.torisme@aran.org
Les	(+34) 973 647 303	www.turismoles.com
Bossòst	(+34) 973 647 279	📄
Arties	(+34) 699 969 044	📄

Guies culturals | Guías culturales | Guides culturelles | Cultural tourist guides
(associados a Torisme Val d'Aran)

Aran Culturau	(+34) 630 781 701	www.aranculturau.com
Camins	(+34) 973 642 444	www.camins.net

Fotografia: Conselh Generau d'Aran, Torisme Val d'Aran, Realizació: per@p@basta. Edición: Abril 2010

◆ Ruta Romànica d'Aran

La riquesa artística que acull la Val d'Aran és un dels tresors millor guardats del Pirineu. Resguardada en ella mateixa durant segles, la Val d'Aran ens ha llegat un patrimoni artístic complet i variat. Complet perquè disposa de magnífics exemplars estilístics de totes les èpoques; variat perquè la producció artística aranesa s'estén per tots els gèneres i disciplines (arquitectura, escultura, en pedra i en fusta i pintura...), executades cada una d'elles, a vegades amb exquisida mestria, i altres amb entranyable ingenuïtat.

La visió d'un paisatge natural sembrat pel pas històric de cultures prehistòriques, de romans i posteriorment, de cristians, fa de tota la Val d'Aran un museu d'art i història, de visita obligada, que tenim l'oportunitat de gaudir a través de la Ruta Romànica d'Aran.

A partir de la fi del segle XI, i sobretot, durant els segles XII i XIII, gràcies a una situació econòmica favorable, van ser construïdes un gran nombre d'esglésies i capelles. Malgrat una datació sovint tardana, la major part d'aquestes edificacions demostren encara la tradició arquitectural del primer estil romànic.

La rusticitat i la ingenuïtat de l'escultura en pedra contrasten altament amb l'excèpcional qualitat de les obres esculpides en fusta, entre les quals, destaquen l'impressionant bust del Crist de Mijaran i el Crist de Salardú , estilísticament molt propers.

A més de la interessant policromia que cobreix aquestes escultures en fusta, i dels plafons pintats dels retaules gòtics, l'art pictòric es manifesta especialment en els murs de les esglésies, que prenen color amb sorprenents i emotives escenes d'estil romànic, gòtic i renaixentista.

Segle rera segle, aportacions de totes les èpoques han anat enriquint aquest llogat, dotant així els vells edificis d'un valor narratiu a través del qual, com si d'un llibre es tractes, poden descobrir en essència la història de la Val d'Aran.

Sta. Maria d'Arties. Declarada Bé Cultural d'Interès Nacional, a més de la seva arquitectura romànica, l'església guarda a l'interior un ric conjunt de pintura mural renaixentista (s. XVI), retaules d'estil gòtic, barrocs i variada imatgeria dels s. XIII al XVIII.

Sta. Maria de Cap d'Aran. La importància de l'antic santuari marià es manifesta en les dimensions de l'edifici romànic, dotat d'una petita cripta i construït en successives etapes que cronològicament abracen des de finals del s. XI fins primeries del s. XIII. Unes projeccions permeten recuperar les magnífiques pintures romàniques que en altre temps decoraven l'església.

St. Pèir d'Escunhau. Tant la rica i sorprenent portalada, presidida pel Crismó i el Crist Crucificat, com la pica baptismal que guarda a l'interior, sintetitzen perfectament els principals símbols de l'escultura romànica aranesa.

St. Estèue de Betren. Edifici construït entre els s. XIII-XIV, embolcalla d'una manera molt harmònica dos llenguatges estilístics diferents: el romànic i el gòtic. La nova concepció s'imposa a la monumental portalada amb representació narrativa.

Sta. Eulària d'Unha. Edifici del s. XII amb decoració lombarda als absis. Al seu interior, un sorprenent i variat conjunt de pintures murals ens permetrà descobrir el gust i llenguatges emprats en diferents èpoques, des de l'estil romànic de les pintures que decoren l'absis principal (meitat s. XII) a l'estil gòtic i renaixentista (s. XV-XVI) de les dels murs de la nau.

St. Andréu de Casau. Malgrat les transformacions, l'església conserva elements romànics i posteriors de gran interès com les piques, baptismal i beneitera, amb decoració figurativa, la marededéu gòtica i una casulla del s. XVI.

St. Fèlix de Vilac. Compendi de variats estils arquitectònics: romànic, gòtic i barroc, destaca sobretot l'elegant campanar gòtic. L'església posseeix també font baptismal, beneitera i tenants d'altar d'estil romànic.

St. Pèir de Betlan. A part de l'austeritat i la simplicitat dels murs romànics, aquesta petita església preserva la talla policromada de la Verge des Nhèus, un tenant d'altar i una bonica pica romànica.

St. Estèue de Montcorbau. Dels orígens romànics de l'església ens parla la pica baptismal curosament treballada, encara que és l'elegant absis gòtic això que destaca més de la seva arquitectura.

Mair de Diu dera Purificacion de Bossòst. La unitat estilística de l' edifici de planta basilical, les dues portalades, amb timpans, columnes i capitells decorats, i la imponent torre campanar converteixen l'església en un magnífic exponent del romànic d'Aran.

Sta. Maria de Vilamòs. El conjunt d'esteles funeràries d'època romana, encastades als murs romànics de l'església i de l'esvelta torre, ens parlen d'un passat molt més remot que el de l'església de finals del XI o primers del XII.

St. Martin de Gausac. En aquesta església gòtica hi descobrirem algunes obres d'estil romànic, possiblement corresponents a una construcció anterior: el Crist esculpit del nàrtex i sobretot la pica baptismal, una de les millors d'Aran.

St. Andréu de Salardú. En la transició del romànic al gòtic, l'església guarda la talla del Crist de Salardú, obra mestra de la imatgeria romànica (s. XII). Un magnífic conjunt pictòric renaixentista dels s. XVI-XVII decora l'interior.

St. Miquèu de Vielha. Hi podrem contemplar el retaule gòtic i sobretot la admirable imatge romànica del Crist de Mijaran, obra del taller d'Erill, que originàriament formaria part d'una representació monumental del Davallament de la Creu. També són de gran interès la portalada en nàrtex, d'estil gòtic, situada sota la bella i elegant torre campanar.

St. Blai de Les. La mateixa existència de la capella, al costat de la Baronia de Les planteja diversos interrogants. Podria tractar-se de l' absis d'una edificació de majors dimensions, inacabada o bé esfondrada.

◆ Ruta Románica de Aran

La riqueza artística que acoge la Val d'Aran es uno de los tesoros mejor guardados del Pirineo. Resguardado en si mismo durante siglos, este valle nos ha legado un patrimonio artístico completo y variado. Completo porque dispone de magníficos ejemplares estilísticos de todas las épocas; variado porque la producción artística aranesa se extiende por todos los géneros y disciplinas (arquitectura, pintura y escultura, en piedra y en madera), ejecutadas cada una de ellas, a veces con exquisita maestría, y otras con entrañable ingenuidad.

La visión de un paisaje natural sembrado por el paso histórico de culturas prehistóricas, de romanos y posteriormente, de cristianos, hace de todo el valle un museo de arte e historia, de visita obligada, que tenemos la oportunidad de disfrutar a través de la Ruta Románica de Aran.

A partir del fin de siglo XI, y sobretodo, durante los siglos XII y XIII, gracias a una situación económica favorable, fueron construidas un gran número de iglesias y capillas. Pese a una datación a menudo tardía, la mayor parte de estas edificaciones todavía demuestran la tradición arquitectural del primer estilo románico.

La rusticidad y la ingenuidad de la escultura en piedra contrastan altamente con la excepcional calidad de las obras esculpidas en madera, entre las cuáles, destacan el impresionante busto del Cristo de Mijaran y el Cristo de Salardú , estilísticamente muy cercanos.

Además de la interesante policromía que cubre estas esculturas en madera y de los retablos góticos, el arte pictórico se manifiesta especialmente en los muros de las iglesias, que toman color con sorprendentes y emotivas escenas de estilo románico, gótico y renacentista.

Siglo tras siglo, aportaciones de todas las épocas han ido enriqueciendo este legado, dotando así los viejos edificios de un valor narrativo que, como si de un libro se tratara, permiten descubrir en esencia la historia de la Val d'Aran.

Sta. Maria d'Arties. Declarada Bien Cultural de Interés Nacional, además de su arquitectura románica, la iglesia guarda en el interior un rico conjunto de pintura mural renacentista (s. XVII), retablos de estilo gótico, barrocs y variada imagería de los s. XIII al XVIII.

Sta. Maria de Cap d'Aran. La importancia del antiguo santuario mariano se manifiesta en las dimensiones del edificio románico, dotado de una pequeña cripta y construido en sucesivas etapas que cronológicamente alcanzan desde finales del s. XI hasta primeros del s. XIII. Unas proyecciones permiten recuperar las magníficas pinturas románicas que en otro tiempo decoraban la iglesia.

St. Pèir d'Escunhau. Tanto la rica y sorprendente portada, presidida por el Crismo y el Cristo Crucificado, como la pila bautismal de su interior, sintetizan perfectamente los principales motivos de la escultura románica aranesa.

St. Estèue de Betren. Edificio construido entre los s. XIII-XIV, engloba de una manera muy armónica dos lenguajes estilísticos diferen-tes: el románico y el gòtico. La nueva concepción se impone en la monumental portada con representación narrativa.

Sta. Eulària d'Unha. Edificio del s. XII con decoración lombarda en los ábsides. En su interior, un sorprendente y variado conjunto de pintura mural nos permitirá descubrir el gusto y lenguajes empleados en distintas épocas, desde el estilo románico de las pinturas del ábside principal (mitad s. XII) al estilo gótico y renacentista (s. XV-XVI) de los muros de la nave.

St. Andréu de Casau. Pese a las transformaciones, la iglesia conserva elementos románicos y posteriores de gran interés como la pila bautismal y del agua bendita, ambas con decoración figurativa, la virgen gòtica y una casulla del s. XVI.

St. Fèlix de Vilac. Compendio de variados estilos arquitectónicos: románico, gòtico y barroco, destaca sobretodo el elegante campanario gòtico. La iglesia posee también pilas y pies de altar de estilo románico.

St. Pèir de Betlan. Más allá de la austeridad y simplicidad de los muros románicos, esta pequeña iglesia posee la talla policromada de la Virgen de las Nieves, un pie de altar y una bonita pila románica.

St. Estèue de Montcorbau. De los orígenes románicos de la iglesia nos habla su pila bautismal cuidadosamente trabajada, aunque es el elegante ábside gòtico lo que destaca más de su arquitectura.

Mair de Diu dera Purificacion de Bossòst. La unidad estilística del edificio de planta basilical, las dos portadas, con tympanos, columnas y capiteles decorados, y la imponente torre campanario convierten la iglesia en un magnífico exponente del románico de Aran.

Sta. Maria de Vilamòs. El conjunto de estelas funerarias de época romana, empo- tradas en los muros románicos de la iglesia y de la esbelta torre, nos hablan de un pasado mucho más remoto que el de la iglesia de finales del s. XI o primeros del s. XII.

St. Martin de Gausac. En esta iglesia gòtica descubriremos algunas obras de estilo románico, que posiblemente corresponden a una construcción anterior: el Cristo esculpido del nàrtex y sobretodo la pila bautismal, una de las mejores de Aran.

St. Andréu de Salardú. En la transición del románico al gòtico, la iglesia guarda la talla del Cristo de Salardú, obra maestra de la imagería románica (s. XII). Un magnífico conjunto pictórico renacentista de los s. XVI-XVII decora el interior.

St. Miquèu de Vielha. Podemos contemplar el retablo gòtico y sobretodo la admirable imagen románica del Cristo de Mijaran, obra del taller de Erill, que originariamente formaría parte de una representación monumental del Descendimiento de la Cruz. También son de gran interés la porta- da en nàrtex, de estilo gòtico, situada debajo de la bella y elegante torre campanario.

St. Blai de Les. La misma existencia de la capilla, al lado de la Baronia de Les plantea múltiples interrogantes. Podría tratarse del ábside de una edificación de mayores dimensiones, inacabada o bien derrumbada.

◆ Route de l'Art Roman de l'Aran

La richesse artistique qu'offre le Val d'Aran est un des trésors les mieux conservés des Pyrénées. Préserver depuis des siècles, cette vallée nous a légué un patrimoine artis- tique complet et varié. Complet par ces magníficos exemplaires de style de toutes les époques: varié par la production artistique aranaise qui s'étend dans tous les genres et disciplines (architecture, peinture et sculpture, en pierre et en bois), composées chacune d'elles, d'une maîtrise délicate et d'autres d'une naïveté attachante.

La vision d'un paysage naturel semé par le passage historique des cultures préhisto- riques, de romains et plus tard, des chrétiens, fait de toute la vallée un musée d'art et d'histoire, une visite obligatoire, que nous pouvons profiter à travers la Route de l'Art Roman d'Aran.

A partir de la fin du Xle siècle, et surtout, pendant les XIIe et XIIIe siècles, grâce à une situation économique favorable, un grand nombre d'églises et chapelles furent construites. Malgré un grand retard, la majeure partie de ces constructions nous montrent encore la tradition architecturale du premier style roman.

La rusticité et la naïveté de la sculpture en pierre est un fort contraste avec l'exceptionnelle qualité des œuvres sculptées en bois, entre lesquelles, se détache l'impressionnant buste du Christ de Mijaran et le Christ de Salardú, de style très proche.

De plus de l'intéressante polychromie que recouvrent ces sculptures en bois et des retables gothiques, l'art de la peinture se manifeste spécialement dans les murs des

églises, qui prennent couleur avec des scènes surprenantes et pleines d'émotions de style roman, gothique et de la renaissance.

Siècle après siècle, des contributions de toutes les époques ont enrichi cet héritage, le dotant ainsi de vieux bâtiments d'une valeur narrative qui, comme si on parlait d'un livre, permet de découvrir l'essentiel de l'histoire du Val d'Aran.

Sta. Maria d'Arties. Déclarée Bien Culturel d'Intérêt National, de plus de son architecture romane l'église garde dans son intérieur un riche ensemble de peinture murale de la renaissance (XVIe siècle), retables de style gothique, barroques et d'imagerie du XIIIe au XVIIIe siècle.

Sta. Maria de Cap d'Aran. L'importance de l'ancien sanctuaire de la Vierge Marie s'affirme dans les dimensions de l'édifice roman, doté d'une petite crypte et il est construit en plusieurs étapes qui chronologiquement atteint depuis la fin du Xle siècle jusqu'au début du XIIIe siècle. Des projec- tions permettent de récupérer les magnífiques peintures romanes qui avant décorées l'église.

St. Pèir d'Escunhau. Aussi bien le riche et sur- prenant portail, trôné par le Chrisme et le Christ Crucifié, comme les fonts baptismaux dans son intérieur, résumant parfaitement les principaux motifs de la sculpture romane du Val d'Aran.

St. Estèue de Betren. Édifice construit entre les XIIIe et XIVe siècle, qui englobe d'une manière très harmonieuse deux langages de style différents : l'Art Roman et l'Art Go- thique. La nouvelle conception s'impose dans le grand portail avec une représentation narrative.

Sta. Eulària d'Unha. Édifice du XIIe siècle avec une décoration lombarde dans les absides. À l'intérieur, un ensemble surprenant et varié de peinture murale nous per- mettra de découvrir les goûts et les langages employés dans les différentes époques, depuis le style roman des peintures de l'abside principal (moitié du XIIe siècle) au style gothique et de la renaissance (XVe et XVIe siècle) des murs de la nef.

St. Andréu de Casau. Malgré les transformations, l'église conserve des éléments de l'Art Roman et aussi postérieurs de grand intérêt comme les fonts baptismaux et le béniéter, toutes deux avec une décoration figurative, la vierge gothi- que et une chasuble du XVIe siècle.

St. Fèlix de Vilac. Comprend plusieurs styles architectu- raux: roman, gothique et baroque, qui mettent en évidence surtout l'élégant clocher gothique. L'église possède aussi des fonts baptismaux et des pieds d'autel de style roman.

St. Pèir de Betlan. Au-delà de l'austérité et simplicité des murs romans, cette petite église possède la sculpture polychromée de la Vierge des Neiges, un pied d'autel et de beaux fonts baptismaux romans.

St. Estèue de Montcorbau. De les débuts romans de l'église nous parlent ses fonts baptismaux très soigneusement travaillés, bien que c'est l'élégant abside gothique qui souligne le plus son architecture.

Mair de Diu dera Purificacion de Bossòst. L'unité stylistique de l'édifice de plan basilical, les deux portails, avec des tympan, des colonnes et des chapiteaux décorés, et l'imposante tour du clocher convertissent l'église en une magnifi- que exposition de l'Art Roman du Val d'Aran.

Sta. Maria de Vilamòs. L'ensemble de stèles funé- raires d'époques romaine, intégrées dans les murs romans de l'église et de sa svelte tour, nous parlent d'un passé beaucoup plus reculé que celui de l'église de la fin du Xle siècle ou du début du XIIe.

St. Martin de Gausac. Dans cette église gothique nous découvriront quelques œuvres de style roman, qui surement correspondent à une construction antérieure: le Christ sculpté du narthex et surtout les fonts baptismaux, unes des meilleures du Val d'Aran.

St. Andréu de Salardú. Dans la transition de l'Art Roman à l'Art Gothique, l'église conserve la sculpture du Christ de Salardú, chef d'œuvre de l'image de l'Art Roman (XIIe siècle). Un magnífique ensemble de peinture de la renaissance des XVIe et XVIIe siècle décore son intérieur.

St. Miquèu de Vielha. Nous pouvons contempler le retable gothique et surtout l'admirable statue romane du Christ de Mijaran, œuvre de l'atelier d'Erill, qui à l'origine faisait partie d'une représentation monumentale de la Descente de Croix. Ce qui est aussi important c'est le portail en narthex, de style gothique, situé en-dessous de la belle et élégante tour du clocher.

St. Blai de Les. L'existence même de la chapelle, à côté de la Baronie de Les soulève de nombreuses questions. Cela pourrait être l'abside d'une construction de grandes dimensions, inachevée ou bien démolie.

◆ The Romanesque Itinerary of Aran

The artistic riches found in the Val d'Aran are some of the best kept treasures of the Pyrenees. Sheltered within themselves for centuries this mountain valley has left us a complete and varied artistic patrimony. Complete because it holds magnificent stylistic examples from each era and varied given that the Aranese artistry extends through each style and discipline (architecture, painting and rock and wooden sculpture); each of these being completed at times with exquisite mastery and others with remarkable ingenuity.

The vision of the natural landscape shaped by the historic passing of prehistoric cultures from the Romans and later the Christians converts the entire valley into an art and history museum. There are a number of obligatory visits we have the opportunity to enjoy along the Romanesque Itinerary of Aran.

Towards the end of the 11th century and most of all during the 12th and 13th centuries (thanks to a positive economic period) a great number of churches and chapels were built in Aran. Despite a somewhat late dating, the majority of these buildings still demonstrate the traditional architectural style of the first Romanesque construction.

The rustic and ingenious nature of the rock sculpture significantly contrasts with the exceptional quality of the wooden formed works of art; among which stands out the incredible bust of the Mijaran Christ and the Salardú Christ, both being stylistically similar.

In addition to the interesting polychrome which covers these wooden sculptures and the Gothic altarpieces, the picturesque art can largely be seen on the walls of the churches. They come alive in surprising and moving scenes with varying styles – Romanesque, Gothic and Renaissance.

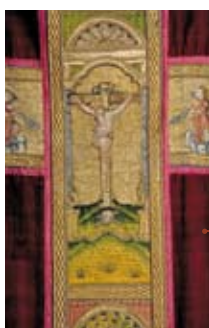
Century after century, contributions from every era have enriched this patrimony giving the historic buildings a narrative value that allows the visitor to discover the essence of the history of the Val d'Aran as if reading a book.

Sta. Maria d'Arties. Declared as a Cultural Item of National Interest. In addition to its Romanesque architecture, within the church there is a rich combination of Renaissance mural paintings from the 16th century, Gothic style altarpieces, Baroque and various images from the 13th to the 18th centuries.

Sta. Maria de Cap d'Aran. The importance of the old Marian Romanesque style sanc- tuary can be appreciated in its size. It holds a small crypt in its interior and was built in successive stages which chronologically go from the end of the 11th century until the beginning of the 13th century. Slides allow the visitor to see the magnificent Romanes- que paintings which decorated the church in times past.

St. Pèir d'Escunhau. The majestic and surprising façade presided over by the Crismo and the Crucified Christ as well as the baptismal font in its interior perfectly synthesize the principal motifs of the Romanesque Aranese sculpture.

St. Estèue de Betren. Church built between the 13th and 14th centuries which harmo- niously brings together two different stylistic languages: the Romanesque and Gothic. This new conception impresses the visitor with its monumental portal and its narrative representation.

Sta. Eulària d'Unha. Building from the 12th century with Lom- bard style decoration in the apses. In the interior a surprising and varied combination of mural paintings allows one to discover the likes and styles used in different periods. From the Romanesque style paintings to the principal apse (middle of the 12th century) to the Gothic and Renaissance styles (15th and 16th centuries) of the walls of the nave.

St. Andréu de Casau. Despite its transformations the church conserves Romanesque elements and later pieces of significance such as the baptismal font and the holy water font both with figurative decoration – a Gothic virgin and a chasuble from the 16th century.

St. Fèlix de Vilac. Church built in a variety of architectural styles: Romanesque, Gothic and Baroque of which stands out the elegant Gothic bell tower. The church also holds Romanesque style fonts and altar pieces.

St. Pèir de Betlan. Beyond the austerity and simplicity of the Romanesque walls, this small church is home to a polychromatic piece of the Lady of the Snows, a foot piece of an altar and an elegant Romanesque font.

St. Estèue de Montcorbau. From the Romanesque origins of the church its carefully sculpted baptismal font speaks to us, however, it is the marvellous Gothic apse which stands out most from its architecture.

Mair de Diu dera Purificacion de Bossòst. The stylistic unity of this building with its basilical plan, the two facades with tympanums, columns and decorated capitals, as well as the impressive bell tower make this church a magnificent example of Aranese Romanesque construction.

Sta. Maria de Vilamòs. The collection of tomb stones from the Roman age embedded in the Romanesque walls of the church and the slender tower tell us of a time much more remote than that of the church from the end of the 11th century or the beginning of the 12th century.

St. Martin de Gausac. In this Gothic church the visitor discovers some Romanesque style pieces that possibly correspond to a previous construction. These being the Christ sculpture from the atrium and the baptismal font which is one of the best kept in Aran.

St. Andréu de Salardú. In the transition from the Roma- nesque to Gothic ages the church held the sculpture of the Salardú Christ (master piece of Romanesque imagery from the 12th century). A magnificent Renaissance painting from the 16th to the 17th centuries decorates its interior.

St. Miquèu de Vielha. The visitor can contemplate the Gothic altar and most of all the admirable Romanesque image of the Christ of Mijaran, master piece from the Erill workshop, which originally formed part of a monumental representation of the Descent from the Cross. The embra- sured portal (Gothic style) is located in the narthex below the beautiful and elegant bell tower.

St. Blai de Les. The existence of the chapel next to the Baronia de Les brings about a number of questions. It could be the apse of larger unfinished building or perhaps a collapsed one.